

Výjezdní seminář z obchodního práva

OZ a ZOK – stále jako nové

8. – 10. dubna 2016

Vedoucí odštěpného závodu.

Libuše Dočekalová

5. ročník PF UK

Seznam zkratk

OZ – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

ObchZ – zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

RZ – zákon č. 304/2013, o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob

Úvod a cíl práce

Cílem mé práce s názvem „Vedoucí odštěpného závodu“ je nejprve uvedení do problematiky obchodního závodu, pobočky a odštěpného závodu v současné právní úpravě s poukázáním na starou právní úpravu těchto oblastí a na rozdíly, které rekodifikace přinesla. Další z kapitol se věnuje již samotnému vedoucímu odštěpného závodu, bude se snažit o zařazení tohoto institutu v rámci zastoupení podnikatele a zabývá se též rozsahem zástupčího oprávnění vedoucího odštěpného závodu. Na závěr se věnuje otázce, zda za vedoucího odštěpného závodu jednal jeho zástupce.

Obchodní závod

Než se budu věnovat samotnému vedoucímu odštěpného závodu, je nutné se nejprve pozastavit u souvisejících pojmů, a to u obchodního závodu, pobočky a odštěpného závodu.

Obchodní závod nahrazuje pro účely nového občanského zákoníku, resp. nového soukromého práva vůbec pojem podniku tak, jak jej dříve vymezoval § 5 ObchZ jako soubor hmotných, jakož i osobních a nehmotných složek podnikání zahrnující věci, práva a jiné majetkové hodnoty, které patří podnikateli a slouží k provozování podniku nebo vzhledem k své povaze mají tomuto účelu sloužit. Obchodní závod je nyní definován v ustanovení § 502 jako organizovaný soubor jmění, který podnikatel vytvořil a který z jeho vůle slouží k provozování jeho činnosti. Obsahuje tedy objektivní a subjektivní prvek, přičemž objektivním se rozumí existence organizovaného souboru jmění vytvořeného podnikatelem, kdy je závod pojímán jako soubor jmění mající určitou kvalitu, a to kvalitu organizovanosti. Subjektivním prvkem vymezujícím obchodní závod pak je existence vůle

podnikatele, aby tento organizovaný soubor jmění sloužil k provozování jeho podnikatelské činnosti.¹

Má se za to, že závod tvoří vše, co zpravidla slouží k jeho provozu. Spadají tam jak aktiva, tak pasiva, např. movité věci, nemovitosti, zásoby, zařízení, smlouvy, práva a povinnosti z pracovních smluv se zaměstnanci, závazky, nehmotné statky jako know-how, obchodní tajemství, strategické plány růstu atd. Na rozdíl od dosavadního znění § 5 odst. 2 ObchZ výslovně stanovujícího, že podnik je věcí hromadnou, občanský zákoník toto ustanovení nově neobsahuje, nicméně i důvodová zpráva potvrzuje, že obchodní závod (coby jmění) je věcí hromadnou nadále.²

Pobočka

Pobočkou se dle ustanovení § 503 odst. 1 rozumí taková část závodu, která vykazuje hospodářskou a funkční samostatnost a o které podnikatel rozhodl, že bude pobočkou. Zákonodárce v této souvislosti používá dvou definičních znaků. Prvním je znak materiální, tedy hospodářská a funkční samostatnost) a druhým je znak formální (projev vůle podnikatele směřující k naplnění materiálního znaku). Nestačí tedy jakýkoliv projev vůle (pouhé formální označení za pobočku), ale musí jít o takový projev vůle, který má za následek skutečné hospodářské a funkční osamostatnění příslušné části závodu. Pobočka se musí od obchodního závodu lišit nikoliv samostatností místní, ale hospodářskou a funkční. Tudíž se na jednom místě (adrese) může nacházet i více poboček, stejně jako hlavní obchodní závod.³

Odštěpný závod

Definici odštěpného závodu lze najít v § 503 odst. 2 OZ, v níž je označen jako pobočka zapsaná do obchodního rejstříku, což platí i o jiné organizační složce, pokud o ní jiný právní

¹ Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654), Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1778-1779.

² Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654), Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1779.

³ Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654), Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 17780.

předpis stanoví, že se zapíše do obchodního rejstříku. Odštěpným závodem tedy rozumíme pobočku, která je zapsána do veřejného seznamu.⁴

V ustanovení § 7 odst. 1 ObchZ byl odštěpný závod definován jako organizační složka podniku, která byla jako odštěpný závod zapsána v obchodním rejstříku.

Z hlediska zápisu odštěpného závodu OZ přináší určité omezení, neboť předjímá, že podnikatel nejprve bude muset přijmout rozhodnutí o tom, že určitá část závodu, která vykazuje hospodářskou a funkční samostatnost, je pobočkou. Teprve poté bude možné nechat tuto pobočku jako odštěpný závod do obchodního rejstříku. Ustanovení § 7 odst. 1 ObchZ obsahovalo povinnost používat při provozování odštěpného závodu „*obchodní firmu podnikatele s dodatkem, že jde o odštěpný závod*“, nicméně OZ již tuto nutnost odstranil.

Nyní se podívejme na ustanovení § 51 odst. 1 RZ, jenž stanovuje údaje, které se do obchodního rejstříku zapisují. Jsou jimi: označení, sídlo nebo umístění, předmět činnosti nebo podnikání, jméno a adresa místa pobytu, popřípadě také bydliště jeho vedoucího. Odštěpný závod se dle ustanovení § 51 odst. 2 zapíše do obchodního rejstříku u rejstříkového soudu, v jehož obvodu je podle sídla podnikatele zapsán a současně v obvodu jiného rejstříkového soudu, je-li odštěpný závod nebo jiná organizační složka závodu v jeho obvodu umístěna.⁵

Vedoucí odštěpného závodu

Dle ObchZ byl vedoucí organizační složky podniku (§ 7 odst. 1 a 2), který byl zapsán do obchodního rejstříku, zmocněn za podnikatele činit veškeré právní úkony týkající se této složky. Ustanovení § 503 odst. 2 obdobně jako toto ustanovení ObchZ zakotvuje zástupčí oprávnění vedoucího odštěpného závodu, jelikož stanoví, že vedoucí odštěpného závodu je oprávněn zastupovat podnikatele ve všech záležitostech týkajících se odštěpného závodu ode dne, ke kterému byl jako vedoucí odštěpného závodu zapsán do obchodního rejstříku – jedná se tedy o zápis konstitutivní, jelikož zástupčí oprávnění vedoucího odštěpného závodu vzniká až okamžikem zápisu.

Z judikatury lze v této souvislosti uvést Rozsudek NS Cpjn 30/97, který uvádí totožné tvrzení a upřesňuje způsob prokázání zástupčího oprávnění: „*Ve věcech týkajících se*

⁴ Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654), Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1780.

⁵ Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654), Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1780

odštěpného závodu je oprávněn za právnickou osobu jednat před soudem kromě osob dalších [statutárního orgánu právnické osoby nebo jejího zaměstnance (člena), který prokáže, že je oprávněn za ni jednat] též vedoucí odštěpného závodu. Své oprávnění prokazuje soudu předložením dokladu, který potvrzuje, že je vedoucím odštěpného závodu (např. výpisem z obchodního rejstříku).“

Je třeba si ujasnit, o jaké nepřímé jednání podnikatele se v případě vedoucího odštěpného závodu přesně jedná. Rozlišujeme zastoupení i) statutárním i) smluvní zastoupení, tedy vzniklé na základě dohody, ii) zákonné zastoupení, které plyne přímo ze zákona, a iii) opatrovnickví, jímž rozumíme zastoupení vzniklé na základě rozhodnutí soudu. Pod smluvní zastoupení řadíme zastoupení zmocněncem na základě plné moci dle ustanovení § 441 OZ a zastoupení prokuristou dle ustanovení § 450. Zákonným zastoupením podnikatele je jednak zastoupení pověřenou osobou dle ustanovení § 430 OZ, jednak zastoupení právě vedoucím odštěpného závodu dle ustanovení § 503 OZ a nakonec i zastoupení zaměstnanci dle ustanovení § 166 OZ. Vedoucí odštěpného závodu je tedy zákonným zástupcem.⁶ Rovněž předchozí právní úprava považovala vedoucího organizační složky zahraniční osoby za zákonného zástupce podnikatele.⁷

Pokud však pobočka není do obchodního rejstříku zapsána jako odštěpný závod, její vedoucí, popř. jiná osoba, jedná za jednatele podle ustanovení § 430 odst. 1 OZ jako tzv. pověřená osoba.⁸

Co se týče rozsahu zástupčího oprávnění, tak vedoucí odštěpného závodu není členem statutárního orgánu, tudíž se jeho zástupčí oprávnění netýká všech záležitostí právnické osoby, jako to je dle ustanovení § 164 odst. 1 právě u členů statutárního orgánu. Ustanovení § 503 odst. 2 výslovně stanoví, že rozsah zastoupení vedoucího odštěpného závodu pokrývá všechny záležitosti týkající se odštěpného závodu a konkrétní činnosti pak budou dány konkrétní činností odštěpného závodu, jehož je vedoucí.

Zajímavé je ustanovení § 450 odst. 1, jímž může podnikatel zapsaný v obchodním rejstříku zmocnit prokuristu k právním jednáním, ke kterým dochází při provozu obchodního závodu, popřípadě pobočky, a to i k těm, pro která se jinak vyžaduje zvláštní plná moc. Takže

⁶ Melzer, Tégl a kol.: Občanský zákoník, Velký komentář, Svazek III, 1. vydání 2014, Leges, 290.

⁷ Štenglová, Plíva, Tomsa a kol.: Obchodní zákoník, komentář, 13. vydání 2010, C. H. BECK, s. 36.

⁸ Pokorná, J. Obchodní společnosti. Jednání podnikatele a firma.

vedle vedoucího odštěpného závodu může být podnikatelem jmenován pro stejný odštěpný závod i prokurista.⁹

Vyvstává nám také otázka, zda je vedoucí povinen jednat osobně, či zda si za sebe může zjednat dalšího zástupce? Na jednu stranu ustanovení § 438 odst. 1 OZ říká, zástupce jedná primárně osobně, nicméně zákon z toho povoluje výjimku ve dvou případech, když stanoví, že dalšího zástupce může pověřit¹⁰, je-li to se zastoupeným ujednáno nebo vyžaduje-li to nutná potřeba; v obou případech však odpovídá za řádný výběr jeho osoby. Nicméně existuje naprosto protichůdné stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 3. 9. 1997, Cpjn 30/97, jenž přímo deklarovalo, že vedoucí odštěpného závodu může za právnickou osobu jednat jen osobně. Není oprávněn pověřit jiného zaměstnance, aby ten jednal za právnickou osobu ve věci týkající se organizační složky před soudem, a ani nemůže za právnickou osobu zmocnit zástupce (advokáta), ledaže by k tomu byl výslovně zmocněn vnitřními organizačními předpisy právnické osoby. Domnívám se, že se toto, i když skoro 20 let staré rozhodnutí, může uplatnit i v současné době, jelikož nenastala žádná taková změna v zákoně, která by na jeho použití v současné době mohla mít vliv.

Závěr

Lze tedy shrnout, že vedoucí odštěpného závodu je dle současné právní úpravy nadále zákonným zástupcem podnikatele a jedná tudíž jeho jménem. Funkci je oprávněn vykonávat od konstitutivního zápisu do obchodního rejstříku a rozsah zástupčího oprávnění vedoucího odštěpného závodu pokrývá všechny záležitosti týkající se odštěpného závodu.

Prameny

Odborná literatura:

Černá, S., Plíva, S.: Podnikatel a jeho právní vztahy. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013

⁹ Melzer, Tégel a kol.: Občanský zákoník, Velký komentář, Svazek III, 1. vydání 2014, Leges, 290.

¹⁰ Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654), Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1782.

Melzer, Tégli a kol.: Občanský zákoník, Velký komentář, Svazek III, 1. vydání, Leges, 2014.

Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654), Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014.

Pokorná, J. Obchodní společnosti. Jednání podnikatele a firma.

Štenglová, Plíva, Tomsa a kol.: Obchodní zákoník, komentář, 13. vydání, C. H. BECK, 2010.

Tichý, L. Obecná část občanského práva. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014.

Normativní právní akty:

OZ – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

ObchZ – zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

RZ – zákon č. 304/2013, o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob

Judikatura:

Rozsudek NS Cpjn 30/97 ze dne 3.9.1997.

Internetové zdroje:

<http://www.bulletin-advokacie.cz/odstepny-zavod-zahranicni-osoby-pretrvavajici-vykladove-problemy-a-problemy-v-praxi?browser=mobi>

<http://www.havelholasek.cz/cs/rekodifikace/publikace/287-zastupovani-pri-provozu-podniku-podle-noveho-obcanskeho-zakoniku>

<http://www.cak.cz/assets/pro-koncipienty/vzdelavani/obchodni-spolecnosti---jednani-podnikatele-a-firma---prof--judr--jarmila-pokorna--csc-.pdf>

http://profipravo.cz/index.php?page=list&id_category=83&csum=1694c247

http://www.havelholasek.cz/images/stories/publikace/rekodifikacni_novinky_cz_2012_10.pdf